

Ton van Eck

Aanvang:

2022-05-09 20:15:00 u.

Einde:

2022-05-09 21:30:00 u.

Programma

Samuel-Alexandre Rousseau (1853-1904)	Fantaisie, op. 73 (1889) (a la mémoire de mon cher maître César Franck)
César Franck (1822-1890)	Prélude, Fugue et Variation, op. 18
Joséphine Boulay (1869-1925)	Prélude (uit: Trois Pièces)
César Franck (1822-1890)	Grande Pièce Symphonique, op. 17

Organist

Ton van Eck is titulair organist van de kathedrale basiliek St.-Bavo, Haarlem. Uitgebreidere informatie over hem is te vinden op [deze website](#) of op de [website van het College van Orgel-adviseurs Nederland](#).

Toelichting op het programma

Samuel-Alexandre Rousseau ging op 17-jarige leeftijd naar het Parijse conservatorium en behaalde daar niet alleen in 1877 een eerste prijs voor orgel in de klas van César Franck maar ook de *Grand Prix de Rome* in het jaar daarop. Na een verblijf van één jaar in Rome, werd hij bij terugkeer in Parijs koordirigent in de Ste.-

Clotilde, waar hij voordien al *organiste accompagnateur* was geweest. Hij dirigeerde het koor gedurende 10 jaar en heeft al die jaren de improvisaties van zijn oud-leraar kunnen beluisteren. Samuel Rousseau maakte voornamelijk naam als componist van opera's, maar schreef ook kerkmuziek en orgelwerken. In die laatste horen we enerzijds een sterke muzikale persoonlijkheid, maar ook de invloed van zijn leermeester. De vandaag gespeelde Fantaisie schreef hij in 1889, dus nog tijdens Francks leven, maar werd uitgegeven in 1894. Mogelijk was de compositie van origine aan Franck opgedragen, maar moest dat bij de verschijning in druk gewijzigd worden in diens nagedachtenis. Het werk balanceert tussen de vorm van een Fantaisie en een Choral. Uit de hele compositie blijkt hoe goed Samuel Rousseau de stijl van zijn oud-leermeester in zich heeft opgenomen. Het ademt geheel de geest van Franck, niet alleen door de vorm, maar ook door de harmonische wendingen, de canons en het gebruik van twee hoofdthema's die in de loop van het stuk met elkaar worden gecombineerd. De aanvang, met de unisono gespeelde melodie herinnert aan Francks Fantaisie en la. Ook het vervolg met repeterende akkoorden is door dat stuk geïnspireerd. Het koraalthema verschijnt, zoals bij Franck, pas in de loop van het stuk. Een mooiere hommage van zijn oud-leerling had Franck zich niet kunnen wensen.

César Franck schreef de oorspronkelijke versie van dit fraaie drieluik voor harmonium en piano in ca. 1865. Deze versie kunt u beluisteren tijdens het concert van 20 juni 2022. De veel bekendere orgelversie is dus een bewerking daarvan. Franck droeg die op aan Camille-Saint-Saëns. In de Prélude begeleidt een wiegend ritme in pedaal en linker hand de lyrische melodie van de Hobo. Na de afsluiting vormt een korte koraalachtige passage de overgang naar de klassiek vormgegeven fuga waarin de polyfonie soepel het thema omspeelt. Een lange pedaalnoot vormt de overgang naar de Variation, waarin, tot aan enkele maten voor het slot, een letterlijke herhaling van de melodie van de Prélude wordt begeleid door een beweeglijke begeleiding in de linker hand.

De blinde Joséphine Boulay was orgelleerling van Louis Lebel aan het *Institution des jeunes aveugles* in Parijs voordat ze ging studeren bij César Franck aan het Parijse conservatorium waar zij in 1888 als eerste vrouw een *Premier Prix* voor orgel behaalde. Daarna zette ze haar studies voort, voor contrapunt en fuga bij Jules Massenet (Second Prix in 1895) en voor compositie bij Gabriel Fauré (*Premier Prix* in 1897). Reeds tijdens haar conservatoriumtijd werkte ze als docente piano, orgel, compositie en harmonie aan het Nationale Blindeninstituut in Parijs. Dat bleef ze doen tot aan haar relatief vroegtijdige overlijden in 1925. Ze liet een klein, maar fijnzinnig oeuvre na.

De Prélude maakt deel uit van *Trois Pièces*. Hoewel dit stuk door de driedelige maatsoort en de registratie hier en daar aan het gelijknamige werk van Franck herinnert, heeft het een geheel eigen coloriet, dat balanceert tussen oriëntalisme en modaliteit. De componiste droeg het werk op aan haar leermeester Jules Massenet.

César Franck droeg de *Grande Pièce symphonique* op aan de excentrieke pianovirtuoos Charles-Valentin Alkan (1813-1888) voor wie hij grote bewondering koesterde. Het bijna een half uur durende werk vangt op melancholieke wijze aan met een inleiding waarop een kort, dalend, gesyncopeerd motief volgt dat in dit deel nog een paar keer terugkeert en dit deel ook afsluit, zij het licht gewijzigd. Die laatste versie van dit

ogenschijnlijk onbelangrijke tussenspel zal dienen als thema voor van het fugato in het laatste deel, maar dan wel met een gewijzigde ritme. Daarna volgt het heroïsche hoofdthema van het eerste deel, eerst als pedaalsolo en in de doorwerking ook in de handen. Zoals gezegd sluit dit deel af met het voor het laatste deel zo belangrijke motief. Het tweede deel combineert een langzame beweging (Andante) met een 'scherzo'. De registratie van het Andante is opmerkelijk: een solo van de Cromorne met als begeleiding grondstemmen en tongwerken van het Récit met gesloten crescendokast. Daarna volgt het 'scherzo', een soort perpetuum mobile op de tongwerken van het Récit. Na het slot hiervan keert het Andante weer terug, maar nu heel etherisch op de zwevende strijkers van Positif en Récit met in het verloop een canon. Vervolgens passeren als lange overgang alle voorbije thema's nog een keer de revue waarna het heroïsche hoofdthema van het eerste deel breed juichend en in majeur klinkt op een lopende bas in het pedaal. Daarna start als laatste deel een heroïsch fugato dat uitmondt in een feestelijke fanfare.

Gegevens concert

Aanvang: maandag 9 mei 2022, 20:15 uur

Locatie: Kathedrale Basiliek St.-Bavo, Haarlem, Leidsevaart 146, 2014 HE Haarlem. Ingang aan het Bisschop Bottemanneplein

Toegang: gratis, vrijwillige bijdrage. Kosten € 10-15,- per persoon. Donaties: zie [donateurspagina](#)